

Innovation för högre konkurrenskraft

Två forskare vid SLU i Alnarp har analyserat innovationssystem inom lantbruks- och livsmedelssektorn. Sara Spendrup och Fredrik Fernqvist vaskade fram 320 studier, som publicerats runt omkring i världen under perioden 1997-2017.

De kodade de olika nyckelorden och sammanställde dessa nyckelord. De fick då fram faktorer som är viktiga för att stödja innovationer samt förslag till utveckling och förbättring av innovationsverksamheten.

LINJÄRT FÖRHÅLLANDE

Forskning om innovationer i lantbruks- och livsmedelssektorn ligger ofta inom ramen för sektorns befintliga och konventionella gränser. Detta är särskilt tydligt när det gäller synen på slutkonsumenter. Artikelförfattarna talar om att studierna andas ett linjärt förhållande. Det betyder att producenten ses som den slutliga användaren av den kunskap som tas fram av forskare och som förmedlas vidare. Mycket av forskningen om kunskapsöverföring förutsätter att universitet och forskningsinstitut utvecklar kunskap, som överförs via rapporter, nyhetsbrev, undervisning, gårdsskolor, fackpress och rådgivare.

När forskare sysslar med innovationer inom lantbruks- och livsmedelssektorn borde de snarare integrera in användarsidan i sina analyser. Sektorn måste vara mer konsument- och marknadsorienterad för att öka innovationstakten. Man måste kunna interagera utanför de konventionella gränserna. Kompetensen om marknader och samhället måste stärkas. I endast sex studier tar de utgångspunkt i marknadens efterfrågan. Konsumenternas roll som idékälla eller som partners behandlas knappast i de kartlagda studierna.

MER TVÄRVETENSKAP

Det finns tecken på att forskning om innovation skulle tjäna på mer tvärvetenskap och dra nytta av framsteg i andra sektorer. Samspelet med andra branscher och med aktörer utanför lantbruks- och livsmedelssystemet är svagt utforskat. Detta kan hämma utvecklingen av innovation inom livsmedelssektorn.

Några studier använde ett deltagande tillvägagångssätt, vilket innebär att de inkluderar lantbrukare som "medforskare" och partners för att identifiera relevanta problem. Detta är i linje med ambitionerna i nya forskningsprogram. En fråga som uppstår här är huruvida sådan forskning gynnar endast de gårdar eller företag som aktivt deltar i det ifrågasvarande forskningsprojektet, eller om det går att sprida resultat också till andra företag.

ÖKANDE KLYFTA

En slående aspekt av den traditionella modellen för kunskapsöverföring är att klyftan mellan forskning och praktik verkar öka. Bland de problem, som författarna identifierade, är till exempel att forskningen inte återspeglar lantbrukarnas eller andra

användares behov, att det finns luckor och kunskapsskillnader mellan forskare och praktiker, att kopplingarna till olika organisationer och till politiken inte är bra samt att regelsystem och normer inom viktiga organisationer är statiska.

Nya metoder kan behövas i samspelet mellan forskning och praktik, men också för att identifiera och välja forskningsfrågor som praktikerna tycker är väsentliga. Det sägs ju ofta att det akademiska kultur- och belöningssystemet inte prioriterar tillämpad forskning och samarbete med näringen.

LITE KUNSKAP OM LÖNSAMHET

Det kanske mest anmärkningsvärda resultat av den genomgång som Spendrup och Fernqvist genomförde, är att mycket lite verkar vara känt om hur forskningen påverkar lönsamheten och innovationsverksamheten inom livsmedelssektorn. Det gäller både de långsiktiga och kortsiktiga konsekvenserna.

Med tanke på den låga lönsamheten inom livsmedelssektorn är det angeläget med ökad mängd innovationer, som kan bidra till stärkt konkurrenskraft. Det behövs en nationell agenda för innovationer inom den svenska lantbruks- och livsmedelssektorn. Konsekvenserna för forskningspolitiken är stora. Forskningsområdet skulle gynnas av längre tidsperspektiv för forskning, närmare koppling till slutanvändarnas förutsättningar, mer "krävande" forskningsstrategier såsom deltagande forskning och aktivt deltagande för att få djupare kunskaper om innovationsprocesser och innovationshantering inom lantbruks- och livsmedelssektorn.

HINDER FÖR ÖVERFÖRING

Sammanfattningsvis har lantbruks- och livsmedelsproduktion ett antal specifika egenskaper som innebär att det inte är helt enkelt att överföra kunskaper från andra branscher. Det finns normer och konventioner, en uppfattning om linjär kunskapsöverföring, ett starkt fokus på produktion och mindre fokus på marknadsorientering.

Eftersom lantbruk rör sig om biologisk produktion kan innovationer inte ske helt snabbt och eftersom många produktionsformer inom lantbruket engagerar människor även utanför lantbruket, kan politiska ingrepp hämma innovationsmöjligheterna men också verka stimulerande.

Källa: Spendrup, Sara & Fernqvist, Fredrik. (2019). Innovation in agri-food systems – A systematic mapping of the literature. International Journal on Food System Dynamics, 10(5), 402–427.

Jerker Nilsson, Institutionen för ekonomi, SLU Uppsala

